

Een leidraad voor Autisme Spectrum

Stoornis:

Voor leidinggevenden, collega's en
medewerkers met ASS

WOORD VOORAF

Deze leidraad werd opgesteld door de cel Individuele begeleiding in samenwerking met de cel Diversiteit.

Het document is tot stand gekomen na een interne opleiding georganiseerd door de cel Diversiteit aan verschillende actoren die reeds betrokken waren of zullen worden bij de ondersteuning van een medewerker met een Autisme Spectrum stoornis (ASS). De cel Individuele begeleiding volgde daarnaast ook extern een opleiding bij Autisme Centraal voor psychologische begeleiding aan medewerkers met een ASS.

Dit document wil een leidraad aanbieden met informatie voor een betere kennis en aanpak op de werkvloer bij een medewerker met ASS. Dit document is er voor de leidinggevenden, collega's die samenwerken met een medewerker met ASS; maar ook voor een medewerker met ASS zelf.

INHOUDSTAFEL

Inleiding

Theoretisch overzicht

- Wat is ASS?
- Impact van ASS
- De Ijsbergmetafoor
- De triade van Wing

Cognitieve theorieën

- Theory Of Mind
- Executieve functies

ASS op de werkvloer

- Omgeving autismevriendelijk maken
- Persoon met ASS zich aanpassen

1. Inleiding

Er kan op verschillende manieren gekeken worden naar personen met een Autismespectrumstoornis (ASS). Dit document wil vertrekken vanuit de kracht en inzet van ieder persoon. Iedereen heeft zijn sterkten en talenten. Het is aan de persoon en zijn omgeving om samen op weg te gaan om deze zo goed mogelijk tot ontplooiing te kunnen laten komen. Een vertrekpunt is dan ook om samen te kijken met 'de inzetbril' en niet louter met de 'ASS-bril'.

Inzetbril

- Gericht op wat er wel is
- Gericht op inspanningen en inzet
- Erkenning voor doorzetting
- Gericht op veerkracht
- Wat gaat er goed?
- Wat zijn de sterktes?
- Hoe zou het in de toekomst nog beter kunnen gaan?

ASS-bril

- Gericht op wat er niet is/te korten
 - Gericht op moeilijkheden
- Voor persoon met ASS:
- Niet willen aannemen van dit negatief beeld - etiket uit zelfbescherming
 - Kan leiden tot wanhoop, berusting in het niet-kunnen, het aan de ander overlaten

Dit document vertrekt verder vanuit een theoretische omkadering om meer inzicht en begrip te creëren rond de manier van denken en handelen van personen met ASS.

2. Theoretisch overzicht

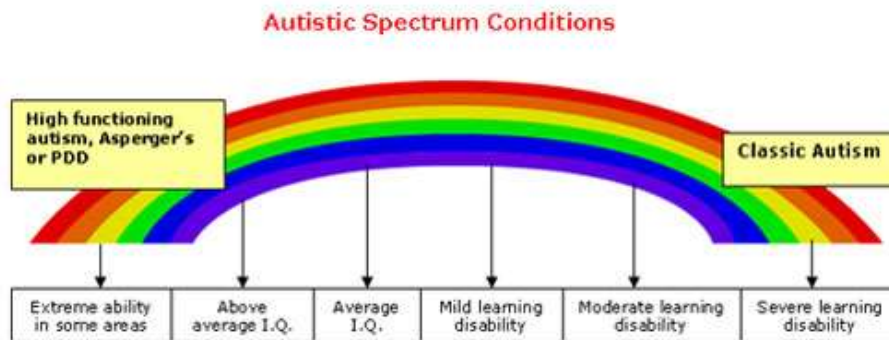
2.1. Wat is ASS?

ASS staat voor een Autisme Spectrum Stoornis. Dit is een ontwikkelingsstoornis dat van bij de geboorte aanwezig is en alle levensdomeinen beïnvloedt. De overheersende stoornis bestaat uit moeilijkheden bij het verwerken van cognitieve, taalkundige, motorische en sociale vaardigheden.

Er is sprake van kwalitatieve beperkingen in 3 categorieën (triade van Wing):

- Sociale interactie
- Communicatie
- Verbeeldingsvermogen

Dit werd met de nieuwe DSM-V teruggebracht naar twee categorieën: sociale communicatie en/of stereotiep gedrag/interesses (gebrek aan verbeeldingsvermogen). Nu wordt er ook geen onderscheid meer gemaakt binnen ASS. Er is enkel sprake van de aanwezigheid van kenmerken van ASS binnen dit brede spectrum, in meer of mindere mate. Bv. de termen Asperger, Rett worden niet meer gebruikt.

2.2. Impact van ASS

ASS heeft een impact op alle levensdomeinen. Het is vaak niet meteen zichtbaar. De persoon met ASS is zich er niet steeds bewust van en de uiting is niet op elk moment even groot.

De persoon met ASS heeft vaak ook al leren omgaan met sommige beperkingen en gaat deze hierdoor compenseren en/of camoufleren, waardoor dit voor de buitenwereld haast niet zichtbaar is op het eerste zicht. Op lange termijn is het vaak echter moeilijk om 'dit masker' te blijven volhouden.

Tijdens stressperiodes komt dit meer tot uiting. Dit camoufleren of overcompenseren kost veel tijd en energie en kan zelfs op termijn leiden tot burn out of depressie. Bij ASS komen ook vaak secundaire klachten voor bv. angst, depressie, verstoord dag/nachtritme, concentratieproblemen, gedragsproblemen,...

2.3. De ijsbergmetafoor

Om een antwoord te kunnen bieden op de vraag hoe we best een persoon met ASS kunnen begrijpen en ondersteuning bieden, is het van fundamenteel belang om over voldoende kennis te beschikken van de beperking. Het komt erop neer autisme van binnenuit te begrijpen en zodoende te kunnen voorzien in de begeleiding op maat van de persoon met ASS. Om tot de gepaste aanpak te komen, kan men gebruik maken van de ijsbergmetafoor van McClelland.

Topje ijsberg = zichtbaar = gedrag = buitenkant
Onder ijsberg = onzichtbaar = oorzaken = binnenkant

Ijsberg van McClelland

Autisme uit zich vooral op gedragsniveau. Het waarneembare gedrag is de top van de ijsberg. Lorna Wing stelt dit voor als een triade van stoornissen waarbinnen het gedrag zich situeert, namelijk communicatie, sociale interactie en verbeelding. Dit waarneembare gedrag kan herleid worden tot de vraag: 'Wat zien we?'.

Om autisme te kunnen begrijpen wordt onder de ijsberg gekeken. Er wordt gezocht naar de onderliggende oorzaken van het gestelde gedrag. Kinderen/volwassenen met autisme gaan op een andere manier waarnemen en hebben een andere/stroevende denkstijl. De vraag die hierbij gesteld wordt is: 'Hoe komt het?'.

Pas als deze denkwijze voortdurend gehanteerd wordt, kan men overgaan tot het op gepaste wijze begeleiden van personen met ASS. Hier rijst de vraag: 'Hoe wordt het aangepakt?'.

2.4. De triade van Wing

De volgende categorieën zijn in mindere of meerdere mate aanwezig bij een persoon met ASS. Niet iedere persoon met ASS heeft dezelfde uitingsvormen. Dit wijst net op dit brede spectrum van autisme.

A. Beperkingen in sociale interactie

Personen met ASS hebben grote moeite om zich in te leven in de gedachten, de gevoelens en de intenties van anderen en kunnen daardoor ook moeilijk anticiperen op wat een ander denkt, voelt of wenst.

Uitingsvorm:

- Onuitgesproken regels niet aanvoelen of begrijpen, finesse missen
- Moeilijk om de steeds veranderende betekenissen in onze maatschappij te begrijpen, aan te voelen en er adequaat op te reageren.
- In sociaal opzicht vaker 'botsen'

We onderscheiden **vier subtypes** op dit vlak:

- De persoon met ASS ('aloof' type/afzijdig): sluit zich af voor contact met anderen en wordt snel onrustig en overprikkeld wanneer de omgeving contact zoekt.
- De persoon met ASS ('passieve' type): maakt geen spontaan contact met anderen, hoewel hij vaak wel open staat voor toenadering.
- De persoon met ASS ('active but odd'- type): gedraagt zich actief maar bizar. Deze gaat wel spontaan in interactie met zijn omgeving, maar op een naïeve en soms storende manier, en steeds uitsluitend vanuit zijn eigen beleving en interesses. Hij stelt bv. ongepaste vragen en is niet geïnteresseerd in het antwoord. De wederkerigheid en belangstelling voor anderen ontbreekt aan de interactie.
- De persoon met ASS ('stilted and overformal'-type): gedraagt zich stijf-formalistisch in spreken en handelen. Ze zijn overdreven beleefd en zeer formeel in hun taalgebruik, waardoor ze soms verwaand overkomen. In werkelijkheid heeft deze persoon vaak een aantal sociale scripts ingestudeerd om zo normaal mogelijk over te komen in een reeks sociale interacties. Dat blijkt bv. wanneer zich een onverwachte situatie voordoet, waarvoor geen script bestaat.

B. Beperkingen in communicatie

Deze beperking treffen we zowel aan in de expressieve communicatie (het uiten van de eigen bedoelingen) als in de receptieve communicatie (het begrijpen van wat de ander bedoelt).

Uitingsvorm:

- Moeite met begrijpen en hanteren van taalgebruik die te abstract en te symbolisch is (abstracte redeneringen, complexe zinnen, symbolisch taalgebruik, enz.); Taal letterlijk nemen
- Opvallende spraakafwijkingen qua vorm en inhoud zijn bv. echolalie (mechanische herhaling van een zin/woord)
- Spreekvolume en intonatie is niet altijd gepast
- Eigenaardig gebruik van woorden of zinsdelen
- Te formeel taalgebruik
- Soms ondanks vloeiend en technisch correct taalgebruik, is men niet in staat om een gesprek op te starten, voort te zetten of af te ronden
- Moeilijkheden in non-verbaal en/of expressieve taal zoals oogcontact, gelaatsuitdrukkingen, lichaamshouding en gebaren.
- Moeilijk om gespreksonderwerp te vinden
- Oppervlakkige communicatie met repetitieve inhoud
- Moeilijk om hulp vragen

C. Beperking in het verbeeldingsvermogen

Door hun gebrek aan verbeelding komt de wereld vaak heel chaotisch, overweldigend en bedreigend over voor personen met ASS. Verbeelding gaat per definitie verder dan het concreet waarneembare, en personen met ASS hebben het net moeilijk om zich iets te kunnen voorstellen van wat niet aanwezig en zichtbaar is.

Uitingsvorm:

- Moeilijkheden om de gevolgen van bepaald gedrag te voorzien
- Vooruitdenken en plannen is moeilijk
- Drang naar voorspelbaarheid, duidelijkheid, gelijkblijvendheid en dus grote angst voor verandering en doorbreking van vaste routines. Wanneer het vaste patroon (een handeling, de omgeving) toch doorbroken wordt, brengt dat verstarring voort en zelfs paniekreacties.
- Leren het best uit ervaring; kunnen zich moeilijk een voorstelling maken van iets, van een concept
- Moeilijk inschatten wat anderen denken, bedoelen
- Moeilijk om transfer te maken, om geleerde te generaliseren bv. wat lukt in situatie a, kopiëren naar situatie b zonder aanpassing aan b
- Soms komen ook stereotiepe, repetitieve lichaamsbewegingen voor zoals wiegen of fladderen met handen.

Verschillende benaderingen

3.1. Autisme op basis van zintuiglijke waarneming en informatieverwerking

Andere sensorische waarneming:

- Vertraagde waarneming
- Versterkte waarneming: hypersensorisch
- Verzwakte waarneming (hypo sensorisch)
- Vervormde waarneming bv. vieze smaak van iets lekker
- Mono-zintuiglijke verwerking: 1 zintuig inzetten bij verstoorde waarneming

➔ Risico bij overprikkeling: blokkeren: niet meer denken/redeneren bv. ziek zijn kan belemmeren dat ze nadenken over dat ze zich nog moeten ziek melden

Versterkte waarneming:

Gevoelig voor licht, geluid, geuren, texturen, aanrakingen, smaken,...

➔ Risico bij overprikkeling: afsluiten van de buitenwereld, extra prikkelbaar, hogere agitatie (soms extremer woede uitbarsting)

Verzwakte waarneming:

Niet of verminderd voelen van pijn, temperatuur, honger, lichaamshouding, beweging, vermoeidheid, ...

➔ Compensatie door stimulatie van bepaalde zintuigen

AANPAK:

- Wordt er bij indiensttreding gevraagd naar zintuiglijke waarneming bij personen met ASS?
- Hoe wordt er mee omgegaan als iemand meldt dat hij/zij last heeft van bepaalde prikkels (over- of ondergevoelig)?
- Stilstaan bij prikkels in eigen bureau, gebouw

3.2. Cognitieve theorieën

1. Theory of mind (TOM)

De 'Theory of Mind' staat voor het vermogen om je te verplaatsen in de gedachten, gevoelens en het daarmee gepaard gaand gedrag van een ander.

Je dient hiervoor lichaamstaal te begrijpen, woorden te kunnen interpreteren (letterlijk/figuurlijk taalgebruik) en emoties te herkennen.

Personen met ASS hebben een verstoorde TOM.

Nodig voor:	Gevolgen bij:	AANPAK:
<ul style="list-style-type: none">- Je bewust te zijn van je eigen gedachten- Begrijpen en voorspellen van menselijk gedrag- Communiceren met anderen- Afstemmen van je gedrag op anderen- Rekening houden met gedachten en gevoelens van anderen- Je verplaatsen in de leefwereld van de ander- Empathisch te zijn	<ul style="list-style-type: none">- Sociaal functioneren (moeilijk gedrag afstemmen op de ander)- Niet begrijpen van sociale communicatie (non-verbale ook moeilijk, nemen de zaken letterlijk, moeilijk nuances aanvoelen in sociaal gedrag bv. begroeting hand of zoen geven)- Perspectiefneming- Empathie- Hulp vragen	<ul style="list-style-type: none">- Impliciete sociale verwachtingen expliciet maken- Helpen om gedachtengang te verwoorden- Bevragen naar alle levensdomeinen

2. Executieve functies (EF)

Onder de executieve functies wordt de verzameling verstaan van hogere controlefuncties in de hersenen.

Het omvat de vaardigheid om de meest adequate strategie te kiezen, uit te voeren en te evalueren om een probleem op te lossen.

De volgende EF's worden onderscheiden: Taakinitiatie (beginnen aan de opgedragen taak), planning en priorisering (time management), aandacht richten en volgehouden aandacht, emotieregulatie, werkgeheugen, inhibitie (vermogen om je gedag af te remmen), zelfinzicht en cognitieve flexibiliteit.

Personen met ASS hebben verstoorde EF.

Nodig voor:	Gevolgen:	AANPAK:
<ul style="list-style-type: none"> - Controle van impulsen en reacties (bv. eigen gedrag en gedachten tijdig stop zetten) - Planning - Organisatie van gedrag en gedachten - Zich kunnen losmaken van context - Flexibel denken of van de éne naar de andere situatie kunnen overgaan - Informatie in het geheugen te houden om een taak te voltooien - Bv: extra taak tussendoor maken: bij ASS: lunch overslaan hierdoor, geen hulp of uitstel vragen 	<ul style="list-style-type: none"> - Impulsievere reacties - Gebrekkige flexibiliteit - Moeilijk transfer maken - Beperkte oplossingsgerichte vaardigheden - Moeite met organiseren en plannen - Beperkte aandacht 	<ul style="list-style-type: none"> - De taak aanpassen: korte eenduidige opdrachten, verlengde instructie, navertellen van de opdracht, snelle(re) controle of het goed gaat, veel aanmoediging en visuele ondersteuning d.m.v. stappenplannen. - Takenlijstjes - Prioriteiten extern bepalen - Structuur toepassen - Gebruik van checklist - Afleiding beperken - Helpen zoeken bij oplossingen (wat is er fout gegaan) <p>Bv. Evaluatiecyclus: beperkter en korter opvolgen; kleine evaluatiepuntjes</p>

1. Centrale coherentie (CC)

Centrale coherentie gaat over het waarnemen van prikkels en hoe deze gefilterd worden. Het is de vaardigheid om in een veelheid van prikkels de samenhang of geheel te zien en je niet te verliezen in details.

Personen met ASS hebben een verstoorde CC.

Nodig voor:	Gevolgen:	Aanpak
<ul style="list-style-type: none">- Snel een overzicht te zien (geheel >< details)- Verbanden zien en betekenis te geven- Onderscheid tussen belangrijk en niet belangrijk	<ul style="list-style-type: none">- Zoeken veiligheid in routines en structuren, minder flexibel- Transfermoeilijkheden- Ervaren de wereld meer als chaos- Oog voor detail: nauwkeurig werken- Moeilijker lezen van lichaamstaal (geheel zien)	<ul style="list-style-type: none">- Inzetten op taken die nauwkeurigheid vragen- Inzetten op taken die detailgericht zijn- Helpen structuur geven- Helpen overzicht geven- Helpen bij transfer (situatie A => Situatie B)

2. Contextblindheid

Contextblindheid is het verminderd vermogen om spontaan de interne en externe context te gebruiken bij het waarnemen en het verlenen van betekenis aan stimuli.

Personen met ASS hebben contextblindheid.

Nodig voor:	Gevolgen:	AANPAK:
<ul style="list-style-type: none">- Begrijpen van taal- Begrijpen van sociaal gedrag- Flexibiliteit en generaliseren- Communicatie- Logisch denken	<ul style="list-style-type: none">- Gedrag van anderen moeilijk begrijpen- Letterlijk begrijpen van taal- Afhankelijkheid van details: moeite met generaliseren- Moeilijk dingen afleiden uit de context (impliciete zaken of zaken die niet benoemd worden)- Niet meer zien dan er is- Geheel niet zien in context: verliezen in details	<ul style="list-style-type: none">- Duidelijke en concrete communicatie- Tijd geven voor interpretatie- Vragen stellen om hen zelf naar de juiste betekenis te laten komen

4. ASS op de werkvloer

Tweesporenbeleid:

1. Omgeving: autismevriendelijk maken
2. Persoon: aanleren functionele kennis en vaardigheden

4.1. Omgeving autismevriendelijk maken

Kijk eerst en vooral naar wat goed gaat en waar de sterktes liggen, wat maakt dat dit goed gaat en probeer dit uit te breiden. Een persoon met ASS heeft zelf al oplossingen gezocht als iets moeilijker gaat (daarom niet altijd de meest juiste of effectieve), maar merk deze inzet op en geef hier erkenning aan. Ga samen na wat er al geprobeerd is en help bij het zoeken naar alternatieven (beperkt verbeeldingsvermogen) en oplossingen. Hou er rekening mee dat personen met ASS vaak wel vooruit willen, maar dat het soms gaat over niet kunnen en niet louter over niet willen.

Rekening houden met andere manier van denken en waarnemen:

- **Wie is wie**
 - Geef duidelijk aan wie is wie in de organisatie, op de dienst
 - Tot wie zich richten voor verschillende soorten vragen of info
- **Taken en prioriteiten**
 - Geef duidelijk een lijst van taken weer en bijhorende prioriteiten
 - Verduidelijk samen met de persoon met ASS wat er precies (context gerelateerd) verwacht wordt
 - Laat de persoon met ASS nota's maken of procedures zelf verduidelijken en uitbreiden met eventuele voetnoten voor eigen gebruik
 - Serieel werken: niet parallel werken (op een domein tegelijk focussen)
 - Opletten met extra taken tussendoor (beter vermijden); dit kan maken dat andere taken dreigen vergeten te worden of planning in gedrang komt of bv. lunch wordt overgeslagen
- **Plannen en organiseren**
 - Soms hebben personen met ASS iets meer tijd nodig bij het uitvoeren van hun taken
 - Bespreek haalbaarheid van deadlines
 - Volg nauw op: regelmatig gesprekje of opvolgsysteem bv. Exceldocument
 - Stel samen kleine overwinningen of evaluatiepunten op
 - Externe aansturing nodig (eigen interne motor is zwakker)

- **Als leidinggevende of begeleider**
 - Oog hebben voor diverse levensdomeinen en secundaire problemen
 - Te veel veranderingen kunnen geven dat er op het werk zich plots problemen zich voor doen bv. door verhuis in thuissituatie en nieuwe functie of veranderingen in de job

- **Prikkelreductie**
 - Opstellen sensorisch profiel (zie vragenlijst: wat stoort een persoon met ASS in zijn omgeving? Geluiden, geuren, licht, ... afleiding?)
 - Prikkelreductie door aanpassen omgeving, hulpmiddel (oortjes), medicatie
 - Werknemer moet eigen grenzen leren kennen
 - Personen met ASS zijn vaak ook gevoeliger en meer beïnvloedbaar voor stemmingen of stress van de omgeving en anderen (spons); stress kan ontmoediging geven en dit vertaalt zich in hun communicatie
 - ➔ Tip: Authentiek zijn , je gevoel teruggeven of verduidelijken (bv. zeg gerust als je je nerveus voelt)

- **Informereren – een gesprek voeren**
 - Gesprek inplannen: geen weken op voorhand, enkele dagen tot een week ervoor
 - Verduidelijk bij het inplannen al de context van het gesprek: informeren, iets bevragen, helpen, gewoon praten, evaluatie of functionering
 - Structureer je boodschap en gebruik Korte zinnen
 - Boodschap beperken en benadrukken tot essentie
 - Gebruik letterlijk taalgebruik
 - Positief taalgebruik
 - Vermijd beeldspraak
 - Vermijd herformuleren
 - Doe geen twee dingen tegelijk bv. noteren en praten, geen praatje terwijl je de persoon gaat halen voor gesprek
 - Noteer samen of zodat de persoon kan volgen: dit kan helpen bij overzicht
 - Doe wat je zegt: bv. toon ook dat vertrouwelijke documenten in een map in de kast opgeborgen worden
 - In gesprek: benoem onverwachte zaken bv iemand die binnenkomt, een plots geluid
 - Breng samenhang aan in het gesprek
 - Indien informatie tijdens gesprek of sociale omgang niet gepast is, geef dit op een correcte neutrale manier terug aan de persoon
 - NIVEA: Niet Invullen Voor een Ander: bevrage steeds wat je denkt of dat klopt

- **Concrete communicatie: verduidelijken**

WIE – WAT- WAAR- HOE – WANNEER

➔ Situatie concreet uitzetten en in kaart brengen (alle info aanwezig?)

- **Verhelderen**

- Het abstracte concreet maken
 - Het impliciete expliciet maken
 - Het onduidelijke duidelijk maken
 - Het onzichtbare zichtbaar maken
- ➔ Bv. verbaal, gebaren, non-verbale, visuele

➔ Op maat van individu

- Zorg voor orde en structuur
- Visualisatie van de ruimte
- Vaste plaats voor taken
- Tijd: dag en wekschema, kalender
- Activiteit: stappenplan helpen opmaken, check-list, opsplitsen in deeltaken, taken eventueel helpen schriftelijk verduidelijken hoe uit te voeren
- Sociale wereld: sociale scripts, visualiseren van verwachtingen, impliciete regels of sociale omgangsvormen op het werk verduidelijken
- Contextualiseren: toepassen in alle contexten- specifiek maken
- Leren best uit trial en error (ervaringsgericht leren)

- **Visuele verheldering**

- Pictogrammen
- Tekst
- Foto's
- Tekeningen – schema's

4.2. Persoon met ASS zich aanpassen

➔ Hoe kan je de persoon met ASS helpen hierbij?

- **Vaardigheden aanleren**
 - Op maat van individu
 - Functioneel: wat nodig is in job, in dagelijks functioneren
 - Zo dicht mogelijk aansluiten bij de leefwereld; nut en zinvolle aantonen (wat zit er voor hen in)
 - Denk aan generaliseerbaarheid
 - Stap voor stap (taakanalyse)
 - Bij laag stressniveau
 - Soft skills (communicatievaardigheden, sociale vaardigheden, conflicthantering, plannen en organiseren, keuzes en beslissingen nemen)
- **Feedback**
 - Geef duidelijk feedback
 - Geef een negatieve boodschap direct en concreet
 - Geef aan als bepaalde communicatie onaangepast is of niet relevant
 - Geef alternatieven
- **Ondersteunende hulpmiddelen**
 - Structuren
 - Visualiseren
 - Compenseren

Informereren over ASS

- Wie vertel ik het
- Hoe?
- Wat?
- Welke reacties mag ik verwachten?
- Wat zijn de voor en nadelen van het te vertellen op de werkvloer?

Afsluiter (getuigenis van een medewerker met ASS):

“Er zijn vele vormen van ASS. De ene persoon ervaart al meer problemen dan de andere. Weet dat er meerdere mensen met ASS zijn met een minder of beter zichtbare vorm. En elke vorm heeft zijn eigenheid. Onthoud dat Rain Man een karikatuur is en elke vorm van ASS op zijn manier moet worden benaderd. Niet iedereen met ASS is immers introvert. En vooral: het gaat niet zozeer over uitzonderingen en aanpassingen die nodig zijn, maar over een nood aan respect, erkenning en begrip als ander type mens. Onthoud dat sommigen wel soms graag even alleen zijn om prikkels te verwerken of te vermijden, maar dat dit niet betekent dat een persoon met ASS daarom een “eenzaat” is die niet kan genieten van gezelschap.”

Contact

Stafdienst P&O

Cel Individuele Begeleiding

Els Van Mulders – Psycholoog NL

Tel : 02 542 66 80

els.vanmulders@just.fgov.be

Cel Diversiteit

Just-diversity@just.fgov.be

Bronnen

<https://handicapenarbeid.be/dossiers-a-d/autisme/>

<http://autismelienbaekelandt.blogspot.be/p/autismespectrumstoornis-ass.html#!/p/autismespectrumstoornis-ass.html>

http://www.autiwerkt.be/basisinfo_autisme/wat_zien_we_kenmerken_van_ass

<http://mens-en-samenleving.infonu.nl/pedagogiek/154000-theory-of-mind-vermogen-om-je-te-verplaatsen-in-een-ander.html>

<http://succesvolautisme.eu/portfolio/centrale-coherentie/>

Documenten opleiding door De Ploeg en Autisme Centraal

